

# Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society

Vol 26, No 3/4 (1975)

**Υπεύθυνοι συμφώνως τῷ νόμῳ**  
**ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ**  
 Ἐπιστημονικὸν Σωματεῖον ἀνεγνωρισμένον, ἀριθ. ἀποφ. 5410/19.2.1925 Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν.  
 Πρόεδρος διὰ τὸ ἔτος 1975: Ἰωάννης Καρβαλάκης, Κηφισίας 56, Ἀθήναι.  
 ΕΚΔΟΤΗΣ: Ἐκδίδεται ὑπὸ αἰρετῆς πανταμοιβῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (Σ.Ε.) μελῶν τῆς Ε.Κ.Ε.  
 ΥΠ/ΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: Ὁ Πρόεδρος τῆς Σ.Ε. Δημήτριος Χ. Μπρόβας Πελοποννήσου 39, Ἁγ. Παρασκευῆ.  
 Μέλη Συν/κῆς Ἐπ.:  
 Χ. Παππούς  
 Γ. Ἀλιπιάδης  
 Κ.Χ. Σειταριάδης  
 Μ. Μαστρογιάννη-Κορκολοπούλου  
**ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ**  
 Ἰορδάνης Α. Ὀρφανίδης  
 Θησῶος 12 - Π. Φάληρον  
**ΤΟΠΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ:** Ἀθήναι  
**ΗΜΕΡ. ΤΥΠΩΣΕΩΣ:** Ἰανουάριος 1976

**Ταξ. Διεύθυνσις:**  
 Ταξ. θυρίδ. 546  
 Κεντρικὸν Ταχυδρομεῖον  
 Ἀθῆναι

**Συνδρομαί:**  
 Ἐτήσια ἐσωτερικῶ ἄρχ. 300  
 Ἐτήσια ἐξωτερικῶ » 450  
 Ἐτήσια φοιτητῶν ἡμεδαπῆς » 100  
 Ἐτήσια φοιτητῶν ἀλλοδαπῆς » 150  
 Τμητὴ ἐκδόσεως τεύχους » 75

**Address:** P.O.B. 546  
 Central Post Office  
 Athens - Greece

**Redaction:** Dr. D.C. Brovas  
 Peloponissou 39,  
 Aghia Paraskevi-Attikis  
 Greece

**Subscription rates:**  
 (Foreign Countries)  
 \$ U.S.A. 15 per year.



**Δελτίον**  
 ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ  
 ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ  
 ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β  
 ΤΟΜΟΣ 26 Ἰούλιος - Δεκέμβριος  
 ΤΕΥΧΟΣ 3 - 4 1975

**Bulletin**  
 OF THE HELLENIC  
 VETERINARY MEDICAL SOCIETY

QUARTERLY  
 SECOND PERIOD  
 VOLUME 26 July - December  
 No 3 - 4 1975

Ἐπιταγαὶ καὶ ἐμβάσματα δέον ὅπως ἀποστέλλονται ἐπ' ὄνοματι κ. Ἰωάννου Καρβαλάκη Ἰνστιτούτου Ἀγροθόδου Ποσειδῶ, Ἁγία Παρασκευῆ - Ἀττικῆς.

## Ἡ ἐξέλιξις τῆς Κτηνιατρικῆς εἰς τὴν νεωτέραν Ελλάδα

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΒΑΛΑΚΗΣ

doi: [10.12681/jhvms.21207](https://doi.org/10.12681/jhvms.21207)

Copyright © 2019, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΒΑΛΑΚΗΣ



This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

### To cite this article:

ΚΑΡΑΒΑΛΑΚΗΣ Ι. (2019). Ἡ ἐξέλιξις τῆς Κτηνιατρικῆς εἰς τὴν νεωτέραν Ελλάδα. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 26(3/4), 192-197. <https://doi.org/10.12681/jhvms.21207>

**Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ  
ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Ἵπὸ  
ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΑΒΑΛΑΚΗ  
Κτηνιάτρου

L'EVOLUTION DE LA MEDECINE VETERINAIRE EN GRECE MODERNE

Par  
J. KARAVALAKIS  
Docteur - Vétérinaire

R E S U M E

L'auteur après un bref aperçu historique de l'insurrection hellénique du 1821 il examine l'évolution de la médecine vétérinaire aux différents peuples à travers les siècles.

Il se rapporte d'abord aux anciens Egyptiens et les autres peuples d'Orient (Babyloniens, Juifs, Indiens, Perses et Chinois) et ensuite il décrit la médecine vétérinaire chez les Grecs anciens en commençant par la mythologie et l'époque d'Homère.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου)

**III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

**A. Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥ-  
ΘΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Μετὰ ἀπὸ μακραίωνα καὶ σκληρὰν δουλείαν, τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1821, σύσσωμον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος διεκήρυξεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ὑπεστήριξεν ἐνόπλιως τὴν ἀμετάκλητον ἀπόφασιν αὐτοῦ νὰ ζήσῃ ἐλεύθερον ἢ νὰ ἀποθάνῃ.

Ἐπηρεασμένη ἐπερίοδος ἡρωϊκῶν ἀγώνων καὶ θυσιῶν, οἱ ὅποιοι ἐστερέωσαν τὴν Ἐπανάστασιν, ἥτις τελικῶν εὗρεν δικαίωσιν εἰς τὴν διεθνή συνείδησιν καὶ τὴν 22αν Ἰανουαρίου /3 Φεβρουαρίου 1830 ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν Μεγάλων Προστατίδων Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας ἐν Λονδίῳ, τὸ δμώνυμον πρωτόκολλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀνεξάρτητον Ἑλληνικὸν Κράτος ἐν μικρὸν μόνον τμήμα τοῦ ἐπαναστατήσαντος Ἔθνους. Τὴν 7ην Μαΐου 1832 οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Προστατίδων

Δυνάμεων υπέγραψαν επίσης ἐν Λονδίῳ τὸ τελικὸν πρωτόκολλον ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος καὶ ἐξέλεξαν τὸν πρίγκηπα Ὁθωνα τῆς Βαυαρίας ὡς πρῶτον βασιλέα τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ὄρια τοῦ νεοπαγοῦς Κράτους καθωρίσθησαν διὰ τῆς Συνθήκης τῆς Κων/πόλεως, ἣτις υπεγράφη τὴν 27 Ἰουνίου /9 Ἰουλίου 1832.

### **Αἱ Ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος**

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος ἐγένετο αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη συγκροτήσεως κεντρικῶν Διοικήσεων διὰ τὸν συντονισμόν τῶν πολεμικῶν ἐνεργειῶν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν μιᾶς ὑποτυπώδους Διοικήσεως εἰς τὰ ἀπελευθερούμενα ἐδάφη καὶ οὕτω συνεκροτήθησαν, ἡ «Μεσσηνιακὴ Γερουσία» εἰς Καλαμάταν τὴν 23 Μαρτίου 1821, ἡ «Πελοποννησιακὴ Γερουσία» εἰς Καλτετζᾶς τὴν 26 Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους, ἡ «Γερουσία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος» κ.λπ.

Λήγοντος τοῦ ἔτους 1821 συνῆλθεν εἰς τὴν Ἐπίδauρον ἡ πρώτη Ἐθνοσυνέλευσις τῶν Ἑλλήνων ἡ ὁποία, ἐκτὸς τῆς Διακηρύξεως τῆς Ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, προέβη καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ προσωρινοῦ πολιτεύματος τῆς χώρας, γνωστοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς «Νόμου τῆς Ἐπιδαύρου». Διὰ τούτου προεβλέπετο ὅτι τὴν Διοίκησιν συγκροτοῦν δύο δυνάμεις, ἡ Βουλευτικὴ καὶ ἡ Ἐκτελεστικὴ.

Ἡ Ἐκτελεστικὴ ἢ ἄλλως «τὸ ἐκτελεστικόν» ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ὑλοποίησιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ συνέστησεν ἐπτὰ «Μινιστέρια» (Ἵπουργεῖα) τὰ ὁποῖα ἀργότερον μετωνομάσθησαν εἰς «Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας».

Τὴν 15ην Ἰανουαρίου 1822 ὠρκίσθη ἡ πρώτη ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις τῆς χώρας μὲ πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου τῶν Μινιστρῶν τὸν Θεόδωρον Νέγγρην.

Αἱ πρῶται αὗται Ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις ἀφιέρωσαν ὅλας τὰς δυνάμεις τῶν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος καὶ ἐλάχιστα ἠσχολήθησαν μὲ ὀργανωτικὰ θέματα τῆς Διοικήσεως.

### **Ἡ διακυβέρνησις τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ I. Καποδίστρια**

Πρώτη πραγματικὴ Κυβέρνησις τῆς χώρας, ἀναγνωρισθεῖσα καὶ ὡς τοιαύτη ὑπὸ τῶν Συμμάχων, ὑπῆρξεν ἡ Κυβέρνησις τὴν ὁμοίαν ἐσχημάτισεν ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ἡ ἔλευσις δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν 6/18 Ἰανουαρίου 1828, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀφετηρία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ὅτε ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν ὁ Κυβερνήτης, ἡ χώρα ὁλοκληρῶς ἔκειτο εἰς σωρὸν ἐρειπίων, οἷαδὴποτε δὲ μορφή Διοικήσεως ἦτο οὐσιαστικῶς ἀνύπαρκτος. Οὗτος ἐτέθη ἀμέσως ἐπὶ τὸ ἔργον συγκροτήσεως τοῦ νέου Κράτους

καὶ τρεῖς κυρίως τομεῖς ἀπερρόφησαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς δραστηριότητός του. Πρῶτον αἱ ἐν ἐξειλίξει πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις, δεύτερον ἡ ἀνόρθωσις τῆς οἰκονομίας τοῦ τόπου καὶ τρίτον ἡ κατοχύρωσις καὶ ἡ βελτίωσις τῆς διεθνoῦς θέσεως τῆς χώρας.

Τὸ συνιελεσθὲν ἔργον ὑπὸ τοῦ I. Καποδίστρια ὑπῆρξεν ἀξιόλογον, ἀνεκόπη ὅμως ἀποτόμως διὰ τῆς δολοφονίας αὐτοῦ τὴν 27 Σεπτεμβρίου / 9 Ὀκτωβρίου 1831 καὶ ἡ χώρα περιέπεσεν ἐν συνεχείᾳ εἰς κατάστασιν ἀναρχίας.

### **Ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ ἄφιξις τοῦ Ὅθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα**

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου, ἡ συνελθοῦσα ἐν Προνοίᾳ τοῦ Ναυπλίου Δ' Ἐθνοσυνέλευσις, διὰ τοῦ Β' Ψηφίσματος αὐτῆς τῆς 27 Ἰουλίου / 8 Αὐγούστου 1832, ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πρίγκηπος Ὅθωνος τῆς Βαυαρίας ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἀφίχθη εἰς Ναύπλιον, πρωτεύουσαν τότε τοῦ Κράτους, τὴν 25 Ἰανουαρίου / 6 Φεβρουαρίου 1833, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Λαοῦ ὡς «Σωτὴρ καὶ παντοτεινὸς πατὴρ τοῦ Ἔθνους».

Λόγω τῆς μὴ εἰσέτι ἐνηλικιωσέως του, ὁ νεαρὸς Βασιλεὺς συνωδεύετο ὑπὸ τριμελοῦς Ἀντιβασιλείας, ἣτις θὰ ἐκυβέρνα προσωρινῶς τὴν χώραν. Τὴν Ἀντιβασιλείαν ἀπήρτιζον ὁ κόμης Ἀρμανσμπέργκ, ὡς πρόεδρος, ὁ καθηγητὴς Μάουερ καὶ ὁ στρατηγὸς Χέϋντεκ ὡς μέλη. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἀντιβασιλείας (Φεβρουάριος 1833 — Μάϊος 1835) ἐτέθησαν αἱ βάσεις συγκροτήσεως τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους, τὸ δὲ ὀργανωτικὸν ἔργον αὐτῆς, κύριος παράγων τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξεν ὁ Μάουερ, ἀνεγνωρίσθη γενικῶς ὡς ἀξιόλογον.

Τὸ νέον Ἑλληνικὸν Κράτος, κατὰ τὸν ἕνα καὶ ἡμισυ αἰῶνα τῆς υπάρξεώς του, ἐδοκίμασε σοβαρὰς περιπετείας καὶ διήλθεν ἀρκετὰς δυσκόλους στιγμάς. Προτερήματα καὶ ἐλαττώματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς εὔρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλωθοῦν, γενικῶς ὅμως τὰ πρῶτα ὑπερίσχυσαν τῶν δευτέρων καὶ οὕτω ἡ μικρὰ καὶ καθυστερημένη Ἑλλάς τοῦ 1833 ἐξειλίχθη εἰς τὴν ἐκσυγχρονισμένην καὶ προοδεύουσαν Ἑλλάδα τῆς σήμερον. Εἰς τὴν προσπάθειαν ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ ἀναπτύξεως τῆς χώρας μας συνέβαλον ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ τάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ποία ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τῶν Κτηνιάτρων εἰς τὴν γενικὴν αὐτὴν προσπάθειαν θὰ καταδειχθῇ ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας τοῦ Κλάδου μας.

## **B. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΤΗΣ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΛΑΟΥΣ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ**

### **1. Εἰς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς Λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς**

Κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ἡ Αἴγυπτος ὑπῆρ-

ξεν ἡ πατρίς τῆς Ἱατρικῆς. Ὁ Μήνης, ἰδρυτῆς τῆς πρώτης Αἰγυπτιακῆς ἰνναστειας, ὑπῆρξεν ἱατρός καὶ ἀνατόμος. Ὁ Ἴμχετέπ (2.980 π. Χ.) ὑπῆρξεν πουργός, ἀρχιτέκτων ἀλλὰ καὶ ἱατρός τοῦ Φαραῶ Ζοζέρ.

Ἡ πρώτη γνωστὴ γραπτὴ μαρτυρία περὶ ἀσκήσεως τῆς Κτηνιατρικῆς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου περιέχεται εἰς τὸν περίφημον πάπυρον τοῦ Καουν\*.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ διασήμου Γάλλου Αἰγυπτιολόγου Maspero πρόκειται περὶ ὀδηγιῶν πρὸς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς ἐνὸς ποιμνίου διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν ζώων.

Εἰς τὴν πόλιν Ras Shamra τῆς Συρίας ἀνεκαλύφθη ἐπίσης ἕτερον γράτον μνημεῖον κτηνιατρικοῦ περιεχομένου. Πρόκειται περὶ ἐνὸς εἵδους συγράμματος τῆς Αἰγυπτιακῆς περιόδου, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 2.000 π. Χ., ἀναφερόμενον εἰς τὰς ἀσθενείας τοῦ ἵππου καὶ τὴν θεραπείαν ὑτῶν.

**Εἰς τὴν ἀρχαίαν Βαβυλῶνα**, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται εἰς τὸν Κώδικα τοῦ Eshnunna (1900 π. Χ.) καὶ κυρίως εἰς τὴν περίφημον Κώδικα τοῦ Hammurabi\*, ἠσκαίτο ἐπίσης ἡ Κτηνιατρική.

Εἰς τὸν Κώδικα τοῦ Hammurabi γίνεται σαφῆς διάκρισις μεταξὺ ἱατρῶν ἢ Ἀνθρώπου καὶ ἱατρῶν τῶν Ζώων. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν τελευταίων ὑτῶν γίνεται ἐπίσης διάκρισις ὡς, «ἱατροὶ τῶν Βοῶν», «ἱατροὶ τῶν ὄνων» λπ.

Παραθέτομεν κατωτέρω ἄρθρα τινὰ τοῦ Κώδικος τούτου ἀφορώντων εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς Κτηνιατρικῆς.

---

Ὁ πάπυρος οὗτος ἀνευρέθη τὸ ἔτος 1895 εἰς τὸ Καουν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Ἀρχαιολόγου Flinders Petrie. Ἡ χρονολόγησις του δὲν ἔχει εἰσέτι σαφῶς καθορισθῆ. Ὡς πιθανωτέρα χρονολογία γραφῆς τούτου θεωρεῖται ἡ περίοδος 2.500 - 2.230 π. Χ ὅπως μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ Griffith τὸ ἔτος 1897.

Ὁ Κώδιξ τοῦ Hammurabi ἀποτελεῖ κωδικοποίησιν τῶν ἰσχυόντων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα νόμων Δικαίου τῆς Βαβυλῶνος καὶ τῶν κωδίκων Δικαίου τῶν Σουμερίων. Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία καταρτίσεως αὐτοῦ δὲν ἔχει ἐπακριβῶς προσδιορισθῆ, γενικῶς ὅμως τοποθεῖται περὶ τὸ 1700 π. Χ.

Ὁ κείμενον τοῦ κώδικος, ἀποτελούμενον ἐκ 282 ἄρθρων, εἶναι χαραγμένον διὰ σφηνοδοῦς γραφῆς ἐπὶ μιᾷ στήλης ἐκ διορίτου λίθου.

Ἐτη ἀνεκαλύφθη τὸ ἔτος 1901 ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀρχαιολόγου Morgan εἰς τὰ Σουσα ἐν Περσίᾳ καὶ εἶχεν ἀρχικῶς ἀνεγερθῆ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Sîrpat πλησίον τῆς Βαγδάτης. Ἐργότερον αὕτη μετεφέρθη εἰς τὰ Σουσα, ὅπου καὶ ἀνεκαλύφθη.

Ὁ κείμενον ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Scheil καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς Παρίσιους τὸ 1902.

Scheil: Memoires de la Delegation en Perse

etudes Elamites Semitiques

Paris 1902

Ἄρθρον 224. — «Ἐάν ὁ ἱατρὸς τῶν βοῶν ἢ τῶν ὄνων ἐπιληφθῆ τῇ θεραπείας μιᾷ σοβαρᾷ πληγῆς ἐνὸς βοῶς ἢ ἐνὸς ὄνου καὶ τὴν ἐθεράπευσεν ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ βοῶς ἢ τοῦ ὄνου θά δώση εἰς τὸν ἱατρόν, διὰ τὸν μισθό του, τὸ ἐν ἕκτον νομίματος ἀργυροῦ.

Ἄρθρον 225. — «Ἐάν ὁ ἱατρὸς τῶν ζώων ἐπιληφθῆ τῆς θεραπείας μιᾷ σοβαρᾷ πληγῆς βοῶς ἢ ὄνου καὶ ἐπροκάλεσε τὸν θάνατον τοῦ ζώου θά δώση εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην τοῦ βοῶς ἢ τοῦ ὄνου τὸ τέταρτον τῆς ἀξίας αὐτοῦ».

Εἰς παλαιότερα κείμενα τῶν Σουμερίων χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ 2.500 π. Χ. γίνεται λόγος περὶ κτηνιάτρων οἱ ὅποιοι ἀποκαλοῦνται εἰς αὐτὰ «συντηρηταὶ τῆς ζωῆς».

**Οἱ Ἑβραῖοι** ἐπίστευον ὅτι ἡ ἐκδήλωσις τῆς νόσου εἰς τὸν ἄνθρωπον ἢ τὰ ζῶα εἶναι ἀποτέλεσμα Θεϊκῆς ὀργῆς. Παρατηροῦμεν σχετικῶς ὅτι τέσσαρες ἐκ τῶν δέκα «πληγῶν» τοῦ Φαραῶ ἀφοροῦν εἰς ἀσθενείας ἀνθρώπων καὶ Ζώων. Ἡ Βίβλος καὶ τὸ Ταλμοῦδ\* περιέχουν ἀρκετὰς πληροφορίας περὶ τῆς παθολογίας τῶν Ζώων. Οἱ Ἑβραῖοι πρῶτοι ἐγνώρισαν τὸ φυμάτιον καὶ ἐφήρμοσαν τὰς παρατηρήσεις των ἐκ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν σφαζομένων ζώων διὰ τὴν προστασίαν τῆς Δημοσίας Ὑγείας.

**Εἰς τὰς Ἰνδίας** φαίνεται ὅτι ἡ Κτηνιατρικὴ ἦτο γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς συνάγεται ἐκ τῶν θρύλων τῆς Ἰνδικῆς μυθολογίας. Εἰς τὰ Ὠδὰς τῶν Ριγβεδῶν (2000 - 1400 π. Χ.) καὶ τῶν Ἀθαρβαβεδῶν (1200 π. Χ.) περιέχονται στοιχεῖα ἐπιβεβαιούντα τὴν ἄσκησιν τῆς Ἱατρικῆς καὶ Κτηνιατρικῆς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Κατὰ τὸν 7ον π. Χ. αἰῶνα ἐνεφανίσθησαν εἰς Ἰνδίας δύο περίφημοι Κτηνίατροι, ὁ Salihotra καὶ ὁ Palakarya, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος συνέγραψε βιβλίον τὸ ὅποσον ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἐγκυκλιό παιδείαν τῆς Ἱατρικῆς τοῦ Ἴππου καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸν ὄρισμόν τοῦ ὄρου Κτηνιατρικῆ (Saluteri), ὁ δὲ δεῦτερος ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν παθολογίαν τοῦ Ἐλέφαντος.

Ἡ Avesta, ἡ **ἱερὰ Βίβλος τῶν Περσῶν**, ἐφανισθεῖσα περὶ τὸν 7ον αἰῶνα π. Χ. καὶ περιέχουσα τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ζωροάστρου, περιλαμβάνει ἀρκετὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἀσθενειῶν τῶν Ζώων.

Εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς **Ἀρχαίας Κινεζικῆς κοινωνίας** ἡ ἱατρικὴ γενικῶς κατεῖχεν ἐξέχουσαν θέσιν. Κατὰ τὴν κινεζικὴν ἀνίληψιν ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἱατρικῆς δὲν πρέπει νὰ εἶναι μόνον ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ἀλλὰ κυρίως ἡ διατήρησις τῆς καλῆς υγείας. Ὁ καλὸς ἱατρός, λέγει μί

\* Ταλμοῦδ = μελέτη, διδασκαλία

Συλλογαὶ Ἰουδαϊκῶν βιβλίων αἱ ὅποια ἀποτελοῦν τὸν κώδικα τοῦ προφορικοῦ νόμου τὴν ἐξήγησιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτοῦ.

κινέζικη παροιμία, φροντίζει τοὺς ὑγιεῖς καὶ ὁ κακὸς ἰατρός θεραπεύει τοὺς ἀσθε εἰς. Οἱ Κινέζοι, ἀναλόγως τῆς καταρτίσεως τῶν ἰατρῶν, διέκρινον εἰς αὐτοὺς 4 εἰδικότητας: τοὺς διαιτολόγους, τοὺς παθολόγους, τοὺς χειρουργοὺς καὶ τοὺς Κτηνιάτρος. Ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἐπαγγέλματός των οἱ μὲν ἰατροὶ ἐλάμβανον μίαν ἐκ τῶν τριῶν προαναφερθεισῶν εἰδικότητων, οἱ δὲ κτηνίατροι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ κατέχουν καὶ τὰς τρεῖς εἰδικότητας ταυτοχρόνως.

Ἡ ἰατρικὴ ἐκπαίδευσις παρείχετο εἰς εἰδικὰς σχολὰς καὶ ἡ ἄδεια ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος ἐχορηγεῖτο κατόπιν ἐπιτυχῶν ἐξετάσεων διεξαγομένων ὑπὸ κρατικῶν ὑπαλλήλων.

## 2. Εἰς τοὺς Ἀρχαίους Ἑλληνας

Εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα, κληρονόμον καὶ συνεχιστὴν τῶν παλαιότερων ἀνατολικῶν πολιτισμῶν, θὰ εὔρουν διέξοδον ὅλαι αἱ εὐγενεῖς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἡ ἰατρικὴ εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἔχουσα τὴν προέλευσίν της εἰς τοὺς Θεοὺς, εἶναι ταυτοχρόνως ἐπιστήμη καὶ τέχνη.

Ἡ κτηνιατρικὴ κατ' ἀρχὰς ἠσκεῖτο ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. Ἀργότερον ὅμως μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῶν φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Πλάτωνος περὶ τῆς ἀνωτέρας ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ κτηνιατρικὴ διεχωρίσθη τῆς ἰατρικῆς καὶ οἱ ἀσκοῦντες αὐτὴν ἀπεκαλοῦντο *Ἴππίατροι ἢ Ἴππιδος ἰατροί*.

α) **Ἑλληνικὴ Μυθολογία.** Ὡς πρῶτος κτηνίατρος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν ἀναφέρεται ὁ Χεῖρων. Οὗτος ταυτίζεται εἰς τὸ λεξικὸν Σοῦδα (Σοῦῖδα) μὲ τὸν Κένταυρον Χεῖρωννα, υἱὸν τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Φιλλύρας, φέρεται δὲ ἀσκήσας καὶ τὴν ἰατρικὴν τῶν ζώων, συγγράψας μάλιστα βιβλίον περὶ τῆς Ἰατρικῆς τοῦ Ἴππου.

Ὁ Κένταυρος Χεῖρων ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Μαχάονος καὶ τοῦ Μέλαμπος. Ὁ τελευταῖος οὗτος κατὰ τὸν Βιργίλιον ὑπῆρξεν ἐπίσης ἰατρός τῶν ζώων.

β) **Κατὰ τὴν Ὀμηρικὴν ἐποχὴν,** ἡ νόσος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων θεωρεῖται ὡς ἀποτέλεσμα Θεϊκῆς ὀργῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ ρόλος τοῦ ἱερέως εἰς τὴν θεραπευτικὴν εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας.

*... τοὺς σκύλους ἐπληξε καὶ τὰ μολάρια πρῶτα,  
εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐριχνε τὰ πικροφορ' ἀκόντια  
ἀδιάκοπα καὶ τῶν νεκρῶν παντοῦ πυρὲς ἔκαϊαν.*

(Ἰλιάς Α, στίχ. 50 - 53. Μετάφρ. Ι. Πολυλά)

(Συνεχίζεται)